

COMPRES VERDES

I socialment responsables
a les administracions públiques

LES COMPRES VERDES I SOCIALMENT RESPONSABLES (CVSR) EN LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES

QUÈ SÓN LES COMPRES SOCIALMENT RESPONSABLES?

Integració dels aspectes socials, ambientals i ètics en les decisions de compra i contractació de serveis i subministraments d'una empresa o organització. Una política de compres és responsable quan la cadena de subministrament i la relació amb els proveïdors d'una empresa o organització està basada en la sostenibilitat social i ambiental.

QUÈ SÓN LES COMPRES VERDES?

Adquisició de productes i serveis respectuosos amb el medi ambient, que durant el seu cicle de vida ofereixen el nivell de qualitat del servei adequat i generen un impacte ambiental global menor, que requereixen menys recursos (materials, aigua, energia, etc.), eviten o redueixen la generació de residus i emissions, no contenen elements tòxics, faciliten el seu reciclatge posterior i incorporen materials reciclats.

ABAST DE LES COMPRES VERDES I SOCIALMENT RESPONSABLES EN LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES

El sector públic és el comprador i contactant de béns i serveis més gran. Es calcula que la despesa en compres públiques a la Unió Europea és del voltant del 14 % del PIB, i a l'Estat espanyol assoleix la xifra del 18 % del PIB.

Aquest fet converteix les administracions públiques en l'agent econòmic principal amb un ampli impacte sobre el mercat, el medi ambient i la societat. Per això és essencial incorporar criteris ambientals i socials en les compres i contractacions públiques.

ESTRATÈGIA I PLANIFICACIÓ PER A LA IMPLEMENTACIÓ D'UN PROCÉS DE COMPRES VERDES

1 Establiment de prioritats i objectius

És important definir objectius clars de contractació pública verda i social que serviran per monitorar els avenços a l'administració i poder-los comunicar, tant internament com externament per al públic general.

També és convenient plantejar-se objectius operatius, que es poden referir, per exemple, al nivell de formació en matèria de contractació pública verda del personal responsable d'aquestes tasques i en matèria de responsabilitat social.

Per establir les prioritats, un bon punt de partida que poden utilitzar les diferents administracions són els grups de productes i serveis i els objectius inclosos en el Pla de contractació pública verda (PCPV):

PRODUCTES I SERVEIS	OBJECTIUS INCLOSOS EN EL PCPV
Construcció i manteniment	Assolir estalvis energètics i d'aigua. Garantir millores ambientals generals dels edificis en casos de rehabilitació integral o en el seu manteniment.
Transport	Contribuir a la disminució de la contaminació atmosfèrica generada pels vehicles de l'AGE i a la reducció del consum total de combustibles fòssils, i incorporar l'ús de biocombustibles en els vehicles del parc mòbil de l'Estat.
Energia	Compliment dels objectius inclosos en el Pla d'estalvi i eficiència energètica i en el Pla d'activació de l'eficiència energètica en els edificis de l'AGE.
Equips d'oficina	Aconseguir una millora de la qualitat ambiental de manera general. Es preveu una reducció del consum d'energia i de paper, així com l'ús de paper reciclat, i una millora de la qualitat ambiental.
Paper/ publicacions	Contribuir a la implantació de l'ús del paper reciclat, però també a la reducció dels consums totals de paper i, en particular, en el cas de les publicacions, el PCPV planteja la reducció del nombre de publicacions en suport paper.
Mobiliari	Comprar fusta d'origen legal i procedent d'explotacions gestionades de manera sostenible i sense utilitzar substàncies tòxiques en el seu tractament i, d'altra banda, fixa com a criteri d'adjudicació la garantia de disponibilitat de recanvis per a cinc anys. La reparabilitat dels productes és una característica rellevant.
Neteja	Tant els productes de paper com els petits contenidors han de ser d'origen totalment reciclat.
Esdeveniments	Ús del transport públic, i minimització i correcta gestió dels residus generats en relació amb aquests esdeveniments.

2

Activitats d'informació, formació i creació de xarxes sobre CVSR dins de la pròpia administració

És important augmentar el nivell de formació en matèria de contractació pública verda del personal responsable d'aquestes tasques, però també en matèria de responsabilitat social, de l'administració encarregada de definir i fer el seguiment de les contractacions públiques.

Les necessitats de formació estaran relacionades amb:

- Com integrar els factors ambientals en la licitació pública i escollir criteris verds més adequats per a la selecció i adjudicació dels productes i serveis.
- Com avaluar els costos del cycle de vida en les licitacions públiques.
- On trobar ajuda per formular els criteris ambientals, conèixer els diferents certificats ambientals de productes i serveis, com funcionen i el seu nivell de rellevància al mercat.
- Com avaluar les ofertes fetes pels licitadors.
- Com conèixer els productes o serveis disponibles al mercat que compleixin els objectius verds establerts per la licitació, així com el seu cost i les seves característiques tècniques.

3

Comunicació amb la resta d'actors implicats

Cal formació, sensibilització i conscienciació de tots els actors implicats, especialment dels subministradors/proveïdors i dels usuaris finals.

El diàleg amb usuaris interns o finals i amb organitzacions empresarials i sindicals és especialment interessant per avaluar les necessitats reals de l'adquisició de qualsevol material o servei tenint en compte el possible impacte ambiental i social del contracte.

És de gran utilitat consultar les empreses subministradores del producte per conèixer les diferents opcions disponibles que compleixin els criteris de sostenibilitat ambiental i social.

4

Avaluació dels impactes ambientals i dels béns i serveis necessaris

Segons el *Manual de contractació pública ecològica de la Comissió Europea*, el disseny dels contractes de licitació pública per comprar productes o contractar serveis ha de tenir en compte tres tipus de factors principals:

- Impacte ambiental i social del producte o servei seleccionat
- Impacte pressupostari
- Potencial per influir en el mercat

5

Selecció dels criteris tècnics ambientals i socials

Els exemples de les pàgines següents poden ser útils per seleccionar aquests criteris. Metodològicament, a l'hora d'incloure'ls en un expedient de contractació, es diferencien els passos següents:

Definició de criteris d'admissibilitat i d'exclusió per motius ambientals i socials. Exigència de capacitat tècnica.

Definició de criteris de valoració i adjudicació (econòmics, ambientals, socials) i de valoració de proveïdors d'acord amb el compliment de les obligacions jurídiques de l'administració.

Definició de les clàusules de condicions d'execució del contracte. Criteris ambientals i socials i mesures correctores.

6

Adjudicació i execució

En la fase d'adjudicació s'ha de fer l'avaluació de proveïdors d'acord amb els criteris establerts.

Durant tota l'execució del contracte s'anirà avaluant el compliment de les clàusules d'execució i el seguiment del contracte.

7 Seguiment i avaluació

Per fer un seguiment adequat del contracte és important que els objectius plantejats disposin d'indicadors que es puguin monitorar, per exemple, percentatge de paper reciclat respecte al total de paper, percentatge d'aparells de classificació energètica A instal·lats, etc.

També cal incloure una avaluació qualitativa periòdica en la qual s'analitzin els obstacles trobats, les possibles millores i la reavaluació dels objectius de cara al futur.

Una correcta avaluació ha d'incloure informació sobre els impactes ambientals i socials que han tingut les compres o contractació verda realitzada.

EL PAPER DELS TREBALLADORS I ELS SEUS REPRESENTANTS

La contribució dels treballadors en la millora del comportament ambiental i social de les seves organitzacions és fonamental, atès que són subjectes rellevants de l'acompliment de l'activitat i dels processos productius.

El seu coneixement de les pràctiques i processos desenvolupats fa que siguin una força impulsora de possibles millores.

La seva doble presència, a l'empresa i a la societat, els converteix en interlocutors amb els ciutadans per traslladar-los els esforços posats en marxa per les seves organitzacions i els avenços aconseguits.

Cada vegada hi ha més empreses públiques i privades en les quals es reconeix, a través dels seus òrgans de representació, un paper específic de participació i col·laboració dels treballadors i els seus representants.

- A les administracions públiques està reconeguda la figura del delegat de medi ambient (DMA), amb competències específiques en aquesta matèria, sota la qual molts delegats col·laboren en la millora ambiental de les seves organitzacions. Aquesta figura també està reconeguda en altres sectors: indústria química, agroalimentària, metal·lúrgica, cimenteres, automoció, distribució, serveis....
- Moltes organitzacions disposen d'òrgans paritaris on es tracten aquestes qüestions amb els representants dels treballadors. Els comitès de seguretat, salut i medi ambient o els comitès de medi ambient existents en diverses organitzacions en són una mostra.

Per promoure la responsabilitat i el compromís dels treballadors en l'optimització de les estratègies de CVSR des de les seves tasques quotidianes i els seus centres de treball, es recomana desenvolupar activitats formatives de manera contínua en el temps i amb la implicació dels representants dels treballadors per contribuir a la permeabilitat de tota la plantilla. Distingim:

- Accions de sensibilització i informació adreçades al conjunt dels treballadors;
- Accions formatives específiques per capacitar els responsables de compres, de proveïdors, de contractació de serveis i de gestió dels recursos (per exemple, departaments de manteniment, informàtica, logística o gestió de flotes).

CRITERIS AMBIENTALS. EXEMPLES DE BONES PRÀCTIQUES

 Recursos i matèries primeres	 Producció i gestió de residus	 Emissions i abocaments residuals
Menys consum de recursos naturals	Productes que facilitin el reciclatge o incorporin materials reciclats	Productes o activitats que minimitzin la petjada de carboni
Paper i fusta de boscos amb gestió sostenible	Productes que comportin menys manteniment	Productes o activitats que suposin una millora de la qualitat de l'aire
Ús d'energies renovables i autoconsum	Durabilitat del producte i opcions de reparació	o que minimitzin les emissions contaminants a l'atmosfera
Estalvi i eficiència energètics	Productes que comportin utilitzar menys substàncies i productes auxiliars	
Aliments d'agricultura ecològica	Exclusió/minimització de substàncies perilloses	
Productes certificats, amb ecoetiquetes		

Per a un compromís integral amb les compres verdes i socialment responsables les empreses han d'adoptar una sèrie de criteris per a la compra de productes i contractació de serveis i al mateix temps exigir-los als seus proveïdors i subministradors

AJUNTAMENT DE BARCELONA

L'any 2006 es va aprovar el programa Ajuntament + Sostenible (A+S) gràcies al qual s'han incorporat criteris ambientals en el 100 % dels contractes municipals.

Principals resultats d'aquests contractes:

- El 100 % de l'energia elèctrica consumida per tots els equipaments i instal·lacions de l'Ajuntament de Barcelona, els seus instituts municipals i organismes associats és d'origen renovable, la qual cosa va suposar, només el 2014, una reducció de 44.215,3 tones de CO₂ associades a la producció d'energia elèctrica;
- Des de l'any 2001, incorporació de criteris de sostenibilitat en l'adquisició dels equips informàtics;
- El 100 % de les guarderies municipals ofereixen alimentació d'origen ecològic;
- El 70 % del paper utilitzat és reciclat;
- El 78 % de la fusta té algun tipus de certificació de sostenibilitat.
- El contracte de neteja de carrers i recollida d'escombraries té una rellevància especial:
- La ciutat es divideix en 4 àrees per permetre la participació de petites empreses;
- Criteris ambientals: les condicions inclouen la implantació de mesures d'eficiència en el consum d'aigua durant el procés de neteja de maquinària, reciclatge d'escombraries o mesures d'eficiència energètica en les instal·lacions de neteja.

Resultats: reducció del soroll, ús de combustibles alternatius (35 % biodièsel, 35 % gas i 35 % dels vehicles són elèctrics o híbrids). El nombre de punts de reciclatge ha augmentat un 37 % i la recollida separada de brossa orgànica s'ha estès per tota la ciutat.

Transport i logística sostenible

Compres de proximitat

Mitjans de transport de mercaderies i logística menys contaminants

Foment del transport públic

Ús/compra de vehicles elèctrics

Ús de la bicicleta entre els treballadors o per a distribució comercial

Gestió ambiental

Implantació d'un sistema de gestió ambiental certificat

Participació i formació contínua dels treballadors

GOVERN BASC

Al **Govern Basc** les compres públiques verdes ja suposen aproximadament el 14 % del PIB de la regió. Des d'IHOBE (Societat Pública de Gestió Ambiental del Govern Basc) s'ha treballat en el desenvolupament de plec tècnic que incloguin criteris ambientals en la majoria dels productes i serveis contractats habitualment per les administracions. També s'han recollit exemples reals de plec de condicions de contractació i compres públiques verdes en diferents àmbits de l'Administració regional.

El Programa de compra i contractació pública verda del País Basc 2020 es fixa com a objectiu que, l'any 2020, el 50 % de les compres públiques de la regió es facin seguint criteris ambientals.

Mesures incloses: la posada en marxa de programes pilot en àmbits nous, l'execució de plec de condicions que serveixin com a exemple en la contractació dels productes i serveis prioritaris, suport tècnic a les administracions, revisió de contractes públics existents, promoure la compra pública centralitzada, integrar la compra verda en l'oferta formativa, implicar els fabricants i proveïdors en el procés de disseny de compres verdes, difondre bones pràctiques i monitorar resultats.

Amb l'objectiu de promoure la sostenibilitat en els municipis bascos, el 2002 es va crear la **Udalsarea 21**, la Xarxa Basca de Municipis cap a la Sostenibilitat, que és el fòrum de coordinació i cooperació que dinamitza les Agendes Locals 21 dels municipis bascos i impulsa l'execució dels plans d'acció. Una de les àrees de treball és la promoció de compres públiques verdes.

CRITERIS AMBIENTALS EN LA CONTRACTACIÓ DE SERVEIS

El grup de telecomunicacions EITB (Ràdio Televisió Basca) va incloure en els nous contractes de serveis i de neteja una sèrie de criteris ambientals, entre els quals la valoració d'empreses amb sistemes de gestió ambiental, l'ús de productes amb etiqueta ecològica, l'ús de materials plàstics fàcils de reciclar i l'eliminació de productes de PVC. A més, les empreses adjudicatàries del servei havien de formar els seus treballadors en matèria ambiental i de salut laboral i gestionar de manera correcta els residus produïts a l'edifici.

CRITERIS SOCIALS I ÈTICS. EXEMPLES DE BONES PRÀCTIQUES

Qualitat de l'ocupació i les condicions laborals	Igualtat i gènere	Entorn i comunitat
<p>Política de prevenció de riscos laborals adequada</p> <hr/> <p>Percentatge més gran de plantilla indefinida</p> <hr/> <p>Millores voluntàries en matèria salarial, de seguretat i salut laboral...</p> <hr/> <p>Allargament dels permisos maternal/paternal/lactància</p> <hr/> <p>Llibertat d'afiliació sindical</p> <hr/> <p>Reconeixement efectiu de la negociació col·lectiva</p> <hr/> <p>Prevenió de l'explotació infantil</p> <hr/> <p>Lluita contra la pobresa</p>	<p>Accessibilitat</p> <hr/> <p>Contractació de persones amb capacitats diferents, en exclusió social</p> <hr/> <p>Subcontractació de centres especials d'ocupació i empreses d'inserció</p> <hr/> <p>Pla d'igualtat de gènere i mesures per a la conciliació laboral</p> <hr/> <p>Igualtat de retribució i perspectives professionals de les dones</p> <hr/> <p>Contractació de dones en llocs de responsabilitat o qualificats</p> <hr/> <p>Prevenir l'assetjament sexual</p>	<p>Promoure el desenvolupament local</p> <hr/> <p>Compra de productes de comerç just</p> <hr/> <p>Suport a l'economia social i a les pimes</p> <hr/> <p>Adopció de polítiques de responsabilitat empresarial</p>

Per a un compromís integral amb les compres verdes i socialment responsables, la inclusió de criteris s'ha d'aplicar en totes les fases del cicle de vida del producte i el servei

CRITERIS SOCIALS EN COMPRA I CONTRACTACIÓ PÚBLICA

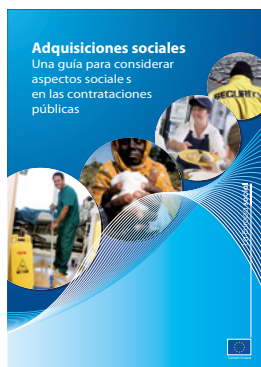
L'Ajuntament de Madrid ha estat pioner en la introducció de clàusules socials en els seus contractes de compra i contractació pública. Són clàusules que premien polítiques d'igualtat, l'estabilitat de l'ocupació, les condicions laborals i l'accessibilitat. Es valoren millor les empreses que presentin millors condicions de treball, incloent millors salaris, estabilitat en l'ocupació, la promoció de la formació contínua als seus treballadors o que es faciliti la conciliació amb la vida personal.

CLÀUSULES SOCIALS EN LA CONTRACTACIÓ PÚBLICA

La Comunitat Autònoma de Castella i Lleó, a través de l'Acord 59/2012, de 26 de juliol, pel qual s'aproven directrius vinculants per als òrgans de contractació de l'Administració de la Comunitat de Castella i Lleó sobre incorporació de clàusules socials en la contractació pública, va establir que els òrgans de contractació, en el moment de definir l'objecte del contracte, i sempre que la seva naturalesa ho permeti, inclouran de manera expressa el valor social de les obres, els productes o els serveis que necessitin contractar, tals com el foment de l'ocupació de persones en situació o risc d'exclusió social, la inserció laboral de persones amb discapacitat, el foment de l'estabilitat en l'ocupació, la promoció de la igualtat efectiva entre dones i homes i l'impuls de mesures de conciliació de la vida familiar i laboral en les empreses.

RECURSOS DISPONIBLES

Adquisiciones sociales. **Una guía para considerar aspectos sociales en las contrataciones públicas.**

Comissió Europea.

L'objectiu d'aquesta guia és (a) sensibilitzar les entitats adjudicatadores sobre els possibles avantatges de les CPSR, i (b) explicar de manera pràctica les oportunitats que ofereix el marc legal actual de la UE perquè les autoritats públiques puguin tenir en compte els aspectes socials en les contractacions públiques i, d'aquesta manera, prestar atenció no només al preu sinó també a l'oferta socialment més avantatjosa.

Buying green! **A handbook on green public procurement 3rd Edition.**

Aquest manual s'ha dissenyat per ajudar les autoritats públiques a planificar i aplicar amb èxit la contractació pública ecològica. S'hi expliquen les possibilitats que ofereix el Dret de la Unió Europea d'una manera pràctica i s'examinen mètodes simples i eficaços per fer que els contractes siguin més ecològics.

Adquisiciones ecológicas

Manual sobre la contratación pública ecológica
3.ª edición

Adquisiciones ecológicas.

Manual sobre contratación pública ecológica. 3.a edición.

Comissió Europea. (Traducció al castellà de l'obra esmentada anteriorment).

EU GPP criteria.

Creris de contractació pública ecològica de la UE per facilitar la inclusió dels requisits ecològics en els documents de licitació pública.

Guía básica de implantación de compra pública verde en municipios.

IHOBE, Societat Pública de Gestió Ambiental del Govern Basc, 2015.

Citem la introducció del propi document: "Con el siguiente documento, no se pretende establecer criterios técnicos sino aportar directrices básicas para asegurar que como personal municipal responsable de compras y contrataciones, sepáis qué y cómo introducir cláusulas ambientales en estos procesos".